

Arkeologisk utredning på Kullön

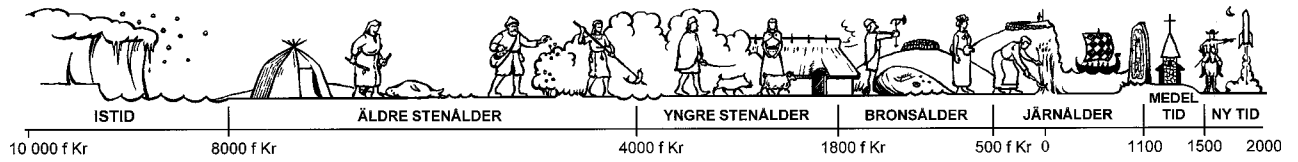
Arkeologisk utredning av del av Kullön 1:1, Östra Ryds socken,
Vaxholms kommun, Uppland.

Rapport 2000:15

Kjell Andersson

STOCKHOLMS LÄNS MUSEUM

Tidsaxel Mats Vänehem

© Stockholms läns museum
 Produktion: Stockholms läns museum
 Redaktionell bearbetning: Anders Ericsson

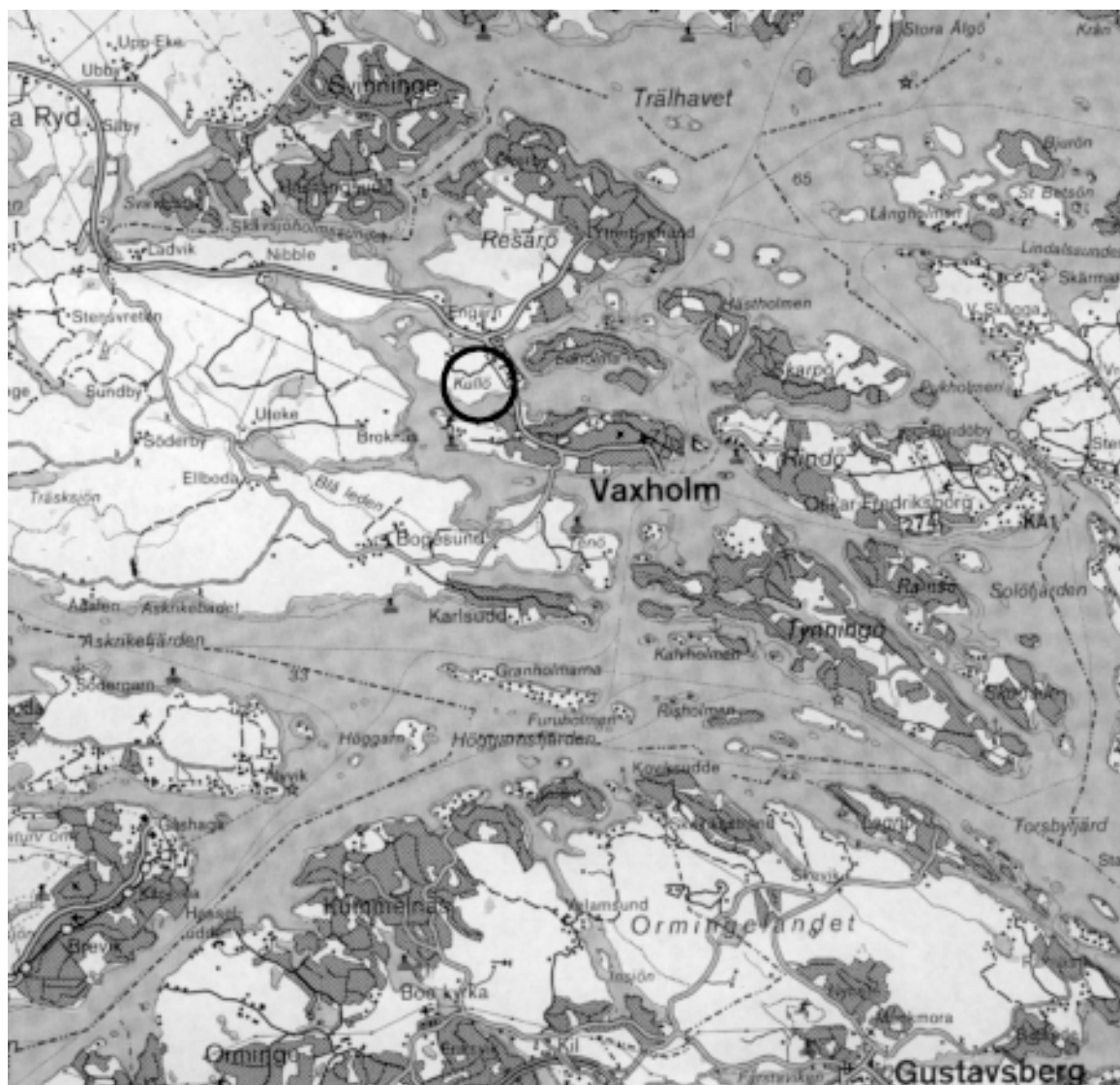
Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133

Stockholm 2000

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Syfte och metod	6
Fornlämningsmiljö	6
Utredningsresultat	6
Slutord	7
Referenser	7
Administrativa uppgifter	7

Bilaga 1. Historiskt kartöverlägg

Undersökningsområdets läge markerat på Blå kartan, skala 1:100 000.

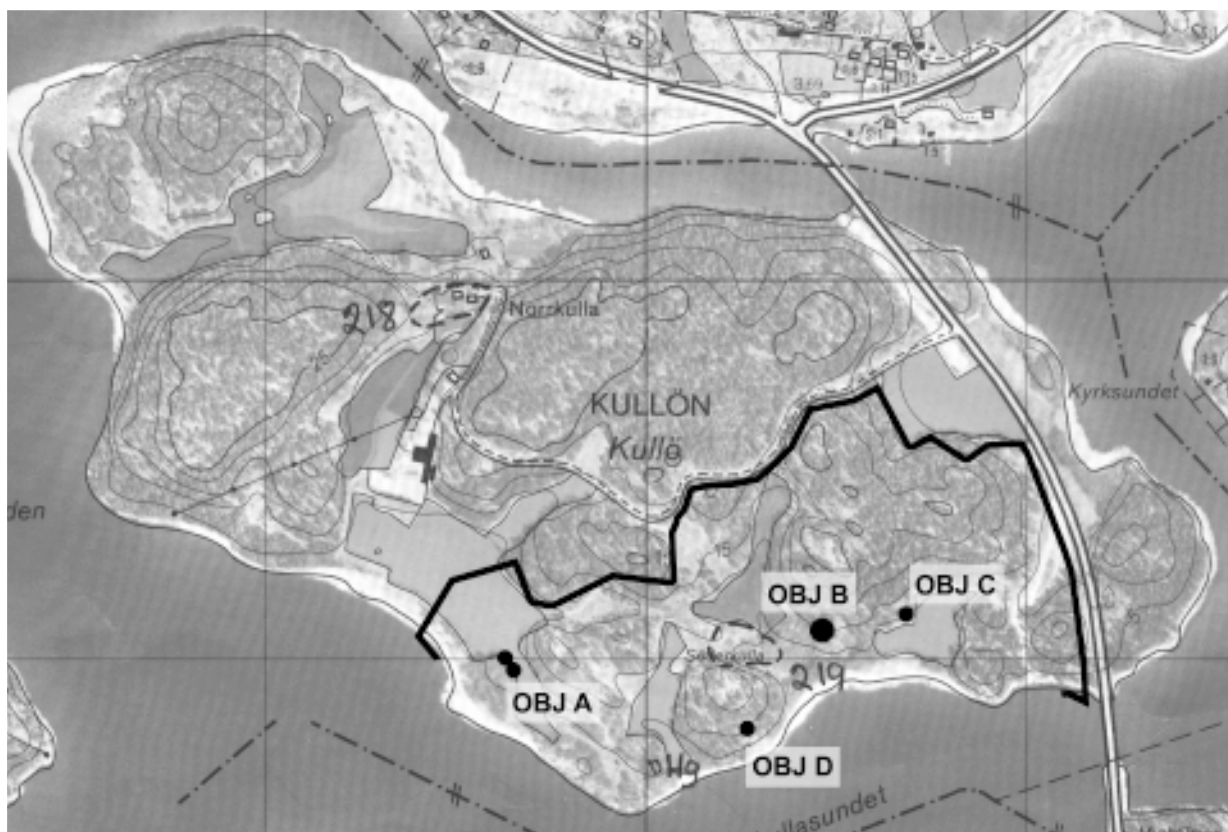
Sammanfattning

Stockholms läns museum har i juni 2000 utfört en arkeologisk utredning av en del av Kullön, Östra Ryds socken, Vaxholms kommun, Uppland. Bakgrunden till utredningen var en planerad utbyggnad (etapp 2) av en ekoby. Utredningen har innefattat arkiv-, kart- och litteraturstudier samt specialinventering. Uppdragsgivare var Kullöns HB.

Inom utredningsområdet fanns sedan tidigare en känd fornlämning. Fornlämningen utgörs av Söderkulla gamla tomt (RAÄ 219). Vid specialinventeringen påträffades fyra tidigare oregistrerade objekt. Lämningarna utgörs av odlingsrösen (OBJ A och C), sandtäkter och odlingsrösen (OBJ B) och ett stenbrott (OBJ D).

Söderkulla gamla tomt berörs inte av exploateringen. Övriga objekt kommer direkt eller indirekt i konflikt med planerad bebyggelse. Av objekten utgör Söderkulla gamla tomt och stenbrottet lagskyddade fasta fornlämningar. Övriga lämningar är kulturhistoriskt intressanta, men åtnjuter idag inget lagskydd.

Beslut om tillstånd för ingrepp i fasta fornlämningar fattas av Länsstyrelsen i Stockholms län, Kulturmiljöenheten, vilken också beslutar om eventuella ytterligare antikvariska åtgärder.

Utdrag ur Ekonomiska kartan 1818 i Resarö, med objekten markerade, skala 1:10 000.

Bakgrund

Kullöns HB håller på att uppföra en ekoby på Kullön strax norr om Vaxholm. Inför detaljplaneringen av 2:a etappen av utbyggnaden har länsstyrelsen beslutat att en arkeologisk utredning ska utföras. Stockholms läns museum utförde utredningen i juni 2000. Uppdragsgivare var Kullöns HB.

Syfte och metod

Syftet med utredningen var att klargöra om tidigare ej registrerade fornlämningar skulle komma att beröras av utbyggnaden. Utredningen har innefattat en översiktliga arkiv-, kart- och litteraturstudier samt specialinventering. Nyfunna lämningar mättes in manuellt och markerades på ekonomiska kartan i skala 1:10 000.

Fornlämningssmiljö

Inom utredningsområdet finns sedan tidigare endast en registrerad fornlämning (RAÄ 219), Fornlämningen utgörs av Söderkulla gamla tomt enligt en karta från 1784-85 (bilaga 1). Söderkulla påträffas första gången i jordeböckerna år 1572, men gården kan ha funnits upptagen tidigare. De tidigare jordeböckerna är dock i allmänhet defekta eller för sotiga för att kunna läsas. Söderkulla finns inte dock inte upptagen i den äldsta av böckerna från 1543.

Öns ringa storlek och topografi i kombination med avsaknaden av kända förhistoriska lämningar talar för att bosättning på ön har skett först under medeltiden eller något senare.

Utredningsresultat

Vid specialinventeringen framkom endast sentida lämningar. Dessa utgjordes av odlingsrösen, grustäkter, och ett stenbrott. Den husgrund som finns markerad på Kullöns södra del på ekonomiska kartan kunde inte återfinnas vid specialinventeringen.

RAÄ 219: Inventeringen av Söderkulla bytomt visade att flera husgrunder och stensatta terrasserings finns bevarade inom tomten. Husgrunderna utgörs av grunden efter en ca 17x7 m stor parstuga med två spisrösen varav ett är försett med en järnspis, en ca 6x4 m stor uthusgrund samt en ca 3x2 m stor källare. I den senare utgörs två av väggarna av lodräta bergsidor, medan västra långsidan och ingången är uppförda i kallmursteknik.

OBJ A: utgörs av två odlingsrösen. Rösena som består av blandat stenmaterial och är lätt övermossade, är ca 1,5-2,5 m i diameter stora och 0,2-0,3 m höga. Åkermarken direkt norr om odlingsrösen utgjordes 1784-85 av ängsmark, men denna hade odlats upp då häradskartan upprättades 1902.

OBJ B: utgörs av ett ca 50x20 m stort område med två grustäkter samt tre odlingsrösen. Odlingsrösen är övertorvade, 1,5-2,5 m i diameter stora och 0,2-0,4 m höga. Öster om

lämningarna finns gammal, nu skogsbevuxen åkermark. På kartan över Kullön från 1784-85 finns en åkervret markerad på platsen.

OBJ C: utgörs av ett odlingsröse, ca 3 m i diameter och 0,4 m högt och består huvudsakligen av skärvig sten.

OBJ D: utgörs av ett stenbrott för fältspat. Brottet som delvis är igenfyllt, är ca 6x5 m stort (V-Ö) och 1,1-2,7 m djupt. Söder och sydöst om och i direkt anslutning till brottet finns skrotstenshögar, 8x3-4 m (NV-SÖ) respektive 4x2 m (N-S) stora och 0,2-0,3 m höga. I brottets norra och östra väggar är borrhål synliga. Brytningen som varit kortvarig kan troligen dateras till 1800-talet.

Slutord

Söderkulla gamla tomt (RAÄ 219) kommer inte beröras av exploateringen enligt den detaljplan som erhållits från Kullön HB. Av de nyfunna objekten berörs OBJ B och D direkt av planerad bebyggelse, medan OBJ A och C kommer att ligga i direkt anslutning till bebyggelsen och därmed riskerar att skadas/förstöras.

Av de ovan nämnda objekten utgörs Söderkulla gamla tomt samt stenbrottet OBJ D lagskyddade fasta fornlämningar. Övriga objekt är kulturhistoriskt intressanta, men åtnjuter idag inget lagskydd.

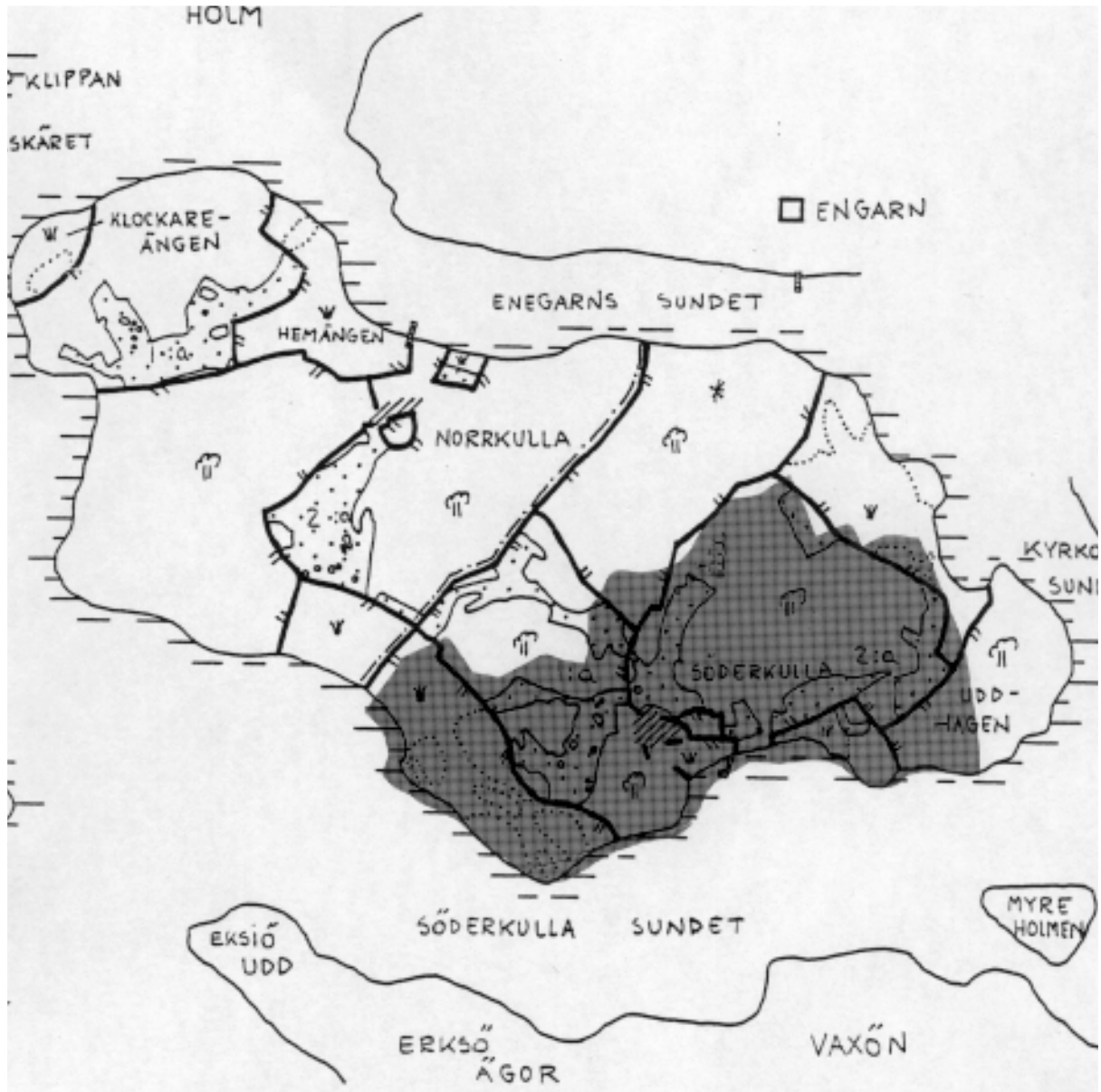
Referenser

Ekonomiska kartan, blad 10I 8i Resarö
Fornlämningsregistret (FMR), Vallentuna socken
Häradskartan, Danderyds skeppslag, 1902
Ortnamnsarkivet, excerpter ur jordeböcker

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen i Stockholms län, beslut: 2021-00-24540
Stockholms läns museum, dnr: 2000:050
Läge: *Ekonomiska kartan, blad 10I 8i Resarö*
Koordinater: x6590,60 y1642,20 (*utredningsområdets mittpunkt*)
Arkeologisk personal: *Kjell Andersson*
Arkivmaterial: *förvaras på Stockholms läns museum*

Bilaga 1. Historiskt kartöverlägg

Karta över Kullön 1784-85 (A131-5:2) med utredningsområdet markerat. Historiskt kartöverlägg upprättat av Länsstyrelsen i Stockholms län, Kulturmiljöenheten. Skala 1:10 000.